

**PREZES URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW
URZĄD
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KATOWICACH**

40-024 Katowice, ul. Powstańców 41a
Tel./Fax (0-32) 256-46-96, Tel/Fax (0-32) 255-26-47, Tel. /Fax (0-32) 255-44-04
E-mail: katowice@uokik.gov.pl

Katowice, dn. 29.12.2000r.

RKT-561-s/09/99/AW

Decyzja nr RKT - 41/2000

- I. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz.U. z 1999r. Nr 52, poz. 547; Dz.U. z 2000r. Nr 31, poz. 381) po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Zakładów Piwowskich S.A z siedzibą w Głubczycach, ul. I Armii WP 16-18, przeciwko Głubczyckim Wodociągom i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Głubczycach, ul. Powstańców 2 oraz Gminie Głubczyce, ul. Niepodległości 11, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **nakazuje się** zaniechania stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez uzależnianie zawarcia umowy ustalającej szczegółowe warunki odprowadzania ścieków od partycypacji Zakładów Piwowskich S.A. w kosztach rozbudowy oczyszczalni.

- II. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Zakładów Piwowskich S.A z siedzibą w Głubczycach, ul. I Armii WP 16-18, przeciwko Głubczyckim Wodociągom i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Głubczycach, ul. Powstańców 2 w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **nakazuje się** zaniechania stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez narzucanie w umowie regulującej warunki odprowadzania ścieków uciążliwych warunków poprzez:
  - nieuzasadnione dyscyplinowanie Zakładów Piwowskich S.A. w zakresie ilości i ładunków zanieczyszczeń zrzucanych ścieków na oczyszczalnię przed jej rozbudową w projektach umów z lat 1998-1999,
  - narzucanie niezgodnego z prawem systemu kar umownych za przekroczenie dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń w ściekach Zakładów Piwowskich S.A.

- III. Na podstawie art. 104 k.p.a. w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Zakładów Piwowskich S.A z siedzibą w Głubczycach, ul. I Armii WP 16-18, przeciwko Głubczyckim Wodociągom i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Głubczycach, ul. Powstańców 2 w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **odmawia się** uwzględnienia żądania w przedmiocie stwierdzenia i nakazania zaniechania przez Głubczyckie Wodociągi i Kanalizację Sp. z o.o. praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez narzucanie w umowie regulującej warunki odprowadzania ścieków uciążliwych warunków poprzez:
- nieuzasadnione dyscyplinowanie Zakładów Piwowskich S.A. w zakresie ilości i ładunków zanieczyszczeń zrzucanych ścieków na oczyszczalnię w projekcie U/14/00 z dnia 01.01.2000r.,
  - uzależnianie przyznania warunków zanieczyszczeń od partycypacji w kosztach rozbudowy oczyszczalni ścieków w projekcie U/47/98 (bez daty),
  - zobowiązanie Zakładów Piwowskich S.A do pokrycia kosztów związanych ze zwiększeniem nakładów rzeczowych i kosztów eksploatacji oczyszczalni powstałych na skutek przekroczenia przez nie ustalonych w punkcie 2 i 3 załącznika Nr 2 do projektu umowy nr 47/99 z dnia 16.07.1999r. ilości ścieków, stężenia zanieczyszczeń i wprowadzania ścieków, których stan i skład spowodują zakłócenia pracy oczyszczalni oraz uprawnienie Głubczyckich Wodociągów i Kanalizacji do scedowania na Zakłady Piwowskie S.A. kar za naruszenie warunków pozwolenia wodno-prawnego odprowadzania ścieków z oczyszczalni w przypadku nałożenia ich na Głubczyckie Wodociągi z powodu przekroczenia przez Zakłady dopuszczalnego, ustalonego w w/w Załączniku stanu i składu ścieków,
  - uprawnienie Głubczyckich Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., w razie rozwiązania umowy i w dalszym ciągu odprowadzania przez Zakłady Piwowskie S.A. ścieków do kanalizacji miejskiej, do naliczania opłat umownych za cały odprowadzany ładunek zanieczyszczeń i całą ilość odprowadzanych ścieków, aż do zablokowania przyłącza kanalizacji.
- IV. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Zakładów Piwowskich S.A z siedzibą w Głubczycach, ul. I Armii WP 16-18, przeciwko Głubczyckim Wodociągom i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Głubczycach, ul. Powstańców 2, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **nakazuje się** zaniechania stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez użycie groźby bezprawnej zamknięcia kanalizacji ściekowej Zakładów Piwowskich.
- V. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **nakłada się** na Głubczyckie Wodociągi i Kanalizację Sp. z o.o. z siedzibą w Głubczycach, ul. Powstańców 2 karę pieniężną w wysokości 20.000 PLN (słownie: dwadzieścia tysięcy złotych) płać do Budżetu Państwa.

Uzasadnienie

Do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Katowicach wpłynął wniosek Zakładów Piwowarskich S.A. w Głubczycach (zwanymi dalej Zakładami) o wszczęcie postępowania antymonopolowego przeciwko Głubczyckim Wodociągom i Kanalizacji Sp. z o.o. w Głubczycach, ul. Powstańców 2 (zwanymi dalej Wodociągami) oraz Gminie Głubczyce – Zarząd Gminy, ul. Niepodległości 11, w sprawie stwierdzenia stosowania i nakazania zaniechania:

1. przez Wodociągi i Gminę praktyki monopolistycznej określonej w art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów
2. przez Wodociągi praktyki monopolistycznej określonej w art. 5 ust. 1 pkt 6 w/w ustawy.

W uzasadnieniu Zakłady wyjaśniły, że pozostają w sporze z Gminą i Wodociągami na tle partycypacji w inwestycji polegającej na rozbudowie miejskiej oczyszczalni ścieków. Gmina jako inwestor przy udziale Wodociągów jako użytkownika realizując wymienioną inwestycję usiłowała zmusić Zakłady do udziału w jej kosztach uzależniając przyjęcie ścieków Zakładów od ich partycypacji w rozbudowie oczyszczalni. W związku z odmową podpisania przez Zakłady umowy o partycypacji w budowie miejskiej oczyszczalni ścieków wypowiedziano im umowę określającą szczegółowe warunki odbioru ścieków. Brak zgody Wnioskodawcy na jego współudział w finansowaniu rozbudowy oczyszczalni był podstawą zagrożenia odmowy odbioru ścieków począwszy od 01.01.1999r. Zakłady wskazały również na fakt przyznania im w umowie z dnia 02.01.1996r. nr U/47/96 warunków zanieczyszczeń pod warunkiem partycypowania w kosztach budowy nowej oczyszczalni. Odstąpienie od partycypacji przez Zakłady miało spowodować wypowiedzenie tej umowy.

Uzasadniając drugi z postawionych zarzutów Zakłady podniosły kwestię wypowiedzenia przez Wodociągi umowy nr U/47/96 ustalającej dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków do urządzeń kanalizacyjnych z powodu nie podpisania przez Zakłady umowy o partycypacji w budowie miejskiej oczyszczalni ścieków w Głubczycach oraz wypowiedzenia umowy z dnia 01.04.1994r. nr 101513/94 regulującej generalnie sprawę dostawy wody i odbioru ścieków. Przyczyna wypowiedzenia umowy nr 101513/94 – odmowa zawarcia przez Zakłady umowy określającej szczegółowe zasady odprowadzania ścieków – powinna być jednak, w ocenie Wnioskodawcy, rozpatrywana łącznie z próbą wymuszenia na nim udziału finansowego w rozbudowie oczyszczalni ścieków oraz niezgodnością z prawem części postanowień umowy oraz załączników. Od czasu wypowiedzenia umowy nr U/47/96 brak jest pomiędzy stronami umowy regulującej szczegółowe warunki odprowadzania ścieków. Opłaty za odprowadzanie ścieków Wnioskodawca uiszcza w oparciu o obowiązującą w danym momencie stawkę za odprowadzanie 1m³ ustaloną uchwałą Rady Gminy. Wodociągi przedstawiły Zakładom szereg projektów umów, przy czym żaden z nich, zdaniem Zakładów, nie był wolny od wad prawnych i uciążliwych warunków. W szczególności zastrzeżenia Wnioskodawcy koncentrowały się na nieuzasadnionym dyscyplinowaniu go przez odbiorcę ścieków w zakresie ilości i ładunków zrzucanych ścieków. Zakłady stwierdziły, że odbiorca ścieków nigdy nie wykazał, iż proponowane wielkości przyjęcia ładunków są dla niego wielkościami granicznymi, których przekroczenie przez Zakłady wpłynie na zwiększone koszty oczyszczania, nie uwzględnił także faktu rozcieńczania się ładunków zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych Wnioskodawcy przez zmieszanie ze ściekami pochodzącymi od innych podmiotów i gospodarstw domowych. Jako uciążliwy warunek umowy Wnioskodawca ocenił zapis umowy nr U/47/96 z dnia 02.01.1996r. (powtórzony w projekcie

U/47/98) przyznający warunki zanieczyszczeń pod warunkiem uczestniczenia Zakładów w kosztach budowy nowej oczyszczalni w powiązaniu z zapisem, iż odstąpienie od partycypacji miało spowodować wypowiedzenie umowy. Dalej Zakłady zarzuciły Wodociągom stosowanie niezgodnego z prawem systemu kar umownych, za przekroczenie dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń w ściekach poprzez stosowanie wprost przepisów rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 1995r. w sprawie zasad ustalania kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub ziemi, oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych.

W toku postępowania Zakłady w piśmie z dnia 06.06.2000r. (Karta nr 729) złożyły wniosek o rozszerzenie prowadzonego postępowania o kolejny zarzut – stosowania przez Wodociągi groźby bezprawnej zamknięcia kanalizacji, co w ocenie Wnioskodawcy stanowi naruszenie art. 5 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów.

W uzasadnieniu tego zarzutu (Karta 729, 847) Zakłady wskazały, że Wodociągi groziły zamknięciem ich kanalizacji od 07.06.2000r. Groźby takie zostały już raz zrealizowane w dniu 05.05.2000r. Decyzja o zablokowaniu wylotów kanalizacji Zakładów miała na celu wymuszenie zapłaty kwestionowanych przez nie rachunków (powyżej kwoty uznanej i zapłaconej przez Wnioskodawcę). Zakłady podkreśliły, że płaciły część bezsporną należności, natomiast zachowanie Wodociągów polegające na odcięciu wody i zablokowaniu odpływu ścieków miało na celu wymuszenie zapłaty należności, które zdaniem Wnioskodawcy Wodociągom nie należą się.

Organ antymonopolowy, zgodnie z żądaniem Wnioskodawcy, wszczął postępowanie administracyjne w sprawie nakazania zaniechania:

- 1) stosowania przez Głębczyckie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Głębczycach oraz Gminę Głębczyce praktyk monopolistycznych polegających na uzależnianiu zawarcia umowy od partycypacji Zakładów Piwowarskich S.A. w kosztach rozbudowy oczyszczalni, co może stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów,
- 2) stosowania przez Głębczyckie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Głębczycach praktyk monopolistycznych polegających na narzucaniu w umowie regulującej warunki odprowadzania ścieków uciążliwych warunków, co może stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 6 w/w ustawy (Karta nr 97-103),
- 3) stosowania przez Głębczyckie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Głębczycach praktyk monopolistycznych polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez użycie groźby bezprawnej, co może stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 w/w ustawy (Karta nr 864-866).

W odpowiedziach na zawiadomienie o wszczęciu postępowania zarówno Wodociągi jak i Gmina nie uznały zarzutów postawionych przez Zakłady i wniosły o wydanie decyzji nie stwierdzającej żadnej z zarzucanych praktyk monopolistycznych (Karta nr 152, 198).

Odpierając zarzut Gmina stwierdziła, że nie wywierała żadnych nacisków mających na celu udział Zakładów w finansowaniu rozbudowy oczyszczalni ścieków (Karta nr 116), a brak ich udziału w kosztach tej inwestycji nie ma żadnego wpływu na odbiór produkowanych przez nie ścieków (Karta nr 194).

Wodociągi ustosunkowując się do postawionych im zarzutów w piśmie z dnia 05.01.2000r. (Karta nr 119) wskazały, że wydane im pozwolenie wodno-prawne na eksploatację i odprowadzanie ścieków oczyszczonych o określonych parametrach do rzeki Psiny ma charakter warunkowy i uzależnione jest od oddania w terminie do dnia 30.06.2000r. nowej oczyszczalni ścieków. Zakłady Piwowskie S.A. w ocenie Wodociągów są najbardziej wodochłonnym zakładem na terenie miasta Głubczyce, a ładunki zanieczyszczeń odprowadzane przez nie do kanalizacji i specyfika ścieków mają zasadniczy wpływ na wielkość i sposób oczyszczania. Następnie Wodociągi stwierdziły, że wychodząc na przeciw problemom odprowadzania ścieków Gmina wystąpiła o wspólne rozwiązanie problemu wraz z zakładami przemysłowymi z jej terenu. Zakłady przedstawiły w Ankiecie z dnia 15.03.1995r. swoje potrzeby co do ilości i ładunków odprowadzanych ścieków, lecz odmówiły udziału w kosztach budowy oczyszczalni stosownie do swoich potrzeb. Zdaniem Wodociągów Zakłady w sposób ciągły odprowadzają ścieki nadmiernie zanieczyszczone i równocześnie uchylają się od ustalenia jakichkolwiek warunków ilościowo-jakościowych ścieków odprowadzanych do kanalizacji miejskiej. Wodociągi przyznały, iż Zakłady mają prawo odmowy partycypacji w kosztach rozbudowy oczyszczalni. Podkreśliły przy tym jednak, iż Zakłady odmawiają oczyszczania bądź podczyszczania ścieków we własnym zakresie poprzez budowę własnej oczyszczalni, instalacji pomiarowych ilości i jakości ścieków, a także zapłaty z tytułu dodatkowych kosztów ponoszonych przez Wodociągi na unieszkodliwianie ścieków zrzucanych przez Zakłady. W ocenie Wodociągów Zakłady w sytuacji, gdy nie uznały za słuszne uczestniczyć w finansowaniu wspólnie z Gminą i innymi podmiotami gospodarczymi w rozwiązaniu problemu oczyszczania ścieków przemysłowych, to winny zamiast występować z roszczeniami podjąć działania zmierzające do zabezpieczenia swoich interesów gospodarczych we własnym zakresie. Wodociągi zaznaczyły również, iż z powodu naruszenia przez nie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, co spowodowane było m.in. zrzutami nadmiernie zanieczyszczonych ścieków do urządzeń kanalizacyjnych przez Zakłady Piwowskie, na Wodociągi były nakładane przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska kary pieniężne.

W odpowiedzi na zawiadomienie o rozszerzeniu postępowania o zarzut stosowania groźby bezprawnej zamknięcia odpływu z urządzeń kanalizacji sanitarnej Wodociągi w piśmie z dnia 25.07.2000r. (Karta nr 876) wniosły o jego oddalenie. Uzasadniając swoje stanowisko Wodociągi wskazały, iż w uchwałach nr XII/128/99 oraz nr XII/129/99 Rada Miejska określiła nowe zasady ustalania opłat za wodę i ścieki oraz ich wysokość. O zmianach mających nastąpić z dniem 01.01.2000r. Wodociągi powiadomiły Zakłady pismem z dnia 29.12.1999r. Zakłady nie zakwestionowały sposobu ustalania wysokości opłaty za ścieki, niemniej nie regulowały w pełnej wysokości faktur za miesiące I-IV 2000r. Według stanu na dzień 08.05.2000r. zalegały z zapłatą kwoty (...) PLN. Wodociągi zaznaczyły, iż zamiar zablokowania urządzeń kanalizacyjnych poprzedzany był wezwaniami do uregulowania zadłużenia. Bezskuteczny upływ wyznaczonych w nich terminów doprowadził do rozwiązania umowy nr 101513 z dnia 01.01.1999r. w części ustalającej warunki odbioru ścieków Zakładów. Wodociągi wskazały także, iż nie realizowanie przez Zakłady należności za oczyszczanie ścieków doprowadziło do utracenia przez nie płynności finansowej.

W związku z faktem, iż rozstrzygnięcie sprawy wymagało wiedzy fachowej, a Zakłady Piwowskie wniosły o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, organ antymonopolowy postanowieniem z dnia 17.07.2000r. dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego (...), wpisanego na listę biegłych sądowych prowadzoną przez Sąd Okręgowy w Katowicach. W toku korespondencji ze stronami ustalono i wyznaczono biegłemu cele przeprowadzenia dowodu - tezy dowodowe. W dniu 25.09.2000r. biegły przedłożył do akt sprawy opinię (Karta

nr 1059). Opinia została przedstawiona stronom postępowania w celu ustosunkowania się do niej i zgłoszenia ewentualnych uwag.

W wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego organ antymonopolowy ustalił następujący stan faktyczny.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Głubczycach została wybudowana i rozbudowana na przestrzeni lat 1910-1939. Swoją technologię oczyszczania ścieków opierała na osadnikach Imhoffa jako części mechanicznej i złożach zraszanych stanowiących część biologiczną. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Psina zaliczana do II klasy czystości wód. Oczyszczalnia ta będąca mieniem komunalnym stanowiącym własność Gminy Głubczyce przekazana została do eksploatacji Wodociągom.

W latach 1996-1999 oczyszczalnia ścieków funkcjonowała w oparciu o decyzje Urzędu Wojewódzkiego w Opolu Wydział Ochrony Środowiska z dnia 21.12.1995r. oraz z dnia 24.10.1997r. (Karta nr 184, 497) określające ilość i jakość ścieków, które mogły być odprowadzane do odbiornika przez oczyszczalnię. Z decyzji tych wynika, że oczyszczalnia mogła przyjąć dobowo 6.500 m³ ścieków. Z zestawienia przedstawionego przez Wodociągi (Karta nr 1086) wynika, że w latach 1996-1999 na oczyszczalnię dopływało od 2.351 m³/d średnio w miesiącu styczniu 1996r. do 4.508 m³/d średnio w miesiącu czerwcu 1999r. Zrzuty ścieków z Browaru należącego do Zakładów w tym czasie osiągały średnio 1.000 m³/d. Największy średniodobowy zrzut ścieków z Browaru do miejskiej sieci kanalizacyjnej miał miejsce w czerwcu 1999r. i wyniósł około 1.500 m³/d (Karta nr 1087). W latach 1996-1999 ilość ścieków dopływających na oczyszczalnię nie przekraczała więc praktycznie ilości dopuszczonych pozwoleniem wodno-prawnym. Należy jednak zaznaczyć, że kwestia ilości ścieków, która może być przyjęta na oczyszczalnię wiąże się nierozłącznie z wielkością ładunku zanieczyszczeń w nich zawartych. Według informacji przedstawionych przez Wodociągi, w latach 1996-1999 stężenia zanieczyszczeń zawartych w ściekach odprowadzanych do oczyszczalni praktycznie zawsze przekraczały wartości określone w pozwoleniu wodno-prawnym (Karta nr 1094).

W związku z faktem, że oczyszczalnia nie zabezpieczała należycie potrzeb miasta Głubczyce w zakresie oczyszczania ścieków, oraz mając na względzie nowe wymagania w zakresie ochrony wód powierzchniowych po 2000r., w 1995r. władze miasta podjęły decyzję o rozbudowie i modernizacji miejskiej oczyszczalni ścieków i wystąpiły o wspólne rozwiązanie problemu finansowania inwestycji do zakładów przemysłowych z terenu Głubzyc, w tym także do Zakładów. Dodać należy, że rozbudowa oczyszczalni miała również zasadnicze znaczenie dla Wodociągów ponieważ pozwolenie wodno-prawne, które otrzymały na eksploatację oczyszczalni i odprowadzanie ścieków oczyszczonych o określonych parametrach do rzeki Psiny miało charakter warunkowy i zostało uzależnione od oddania w terminie do dnia 30.06.2000r. nowej oczyszczalni ścieków (Karta nr 185). Planowana modernizacja i rozbudowa oczyszczalni była przedmiotem rozmów zainteresowanych stron na naradzie koordynacyjnej, która odbyła się w dniu 12.03.1995r. (Karta nr 249).

Zakłady na etapie przygotowywania dokumentów do opracowania założeń projektowych planowanej przez Gminę rozbudowy oczyszczalni przedstawiły swoje potrzeby co do ilości i ładunków odprowadzanych ścieków w Arkuszu uzgodnień danych wyjściowych do „Bilansu ścieków odprowadzanych do kanalizacji miejskiej i oczyszczalni ścieków w Głubczycach” z dnia 15.03.1995r. (Karta nr 451). Dane te zostały przez Zakłady skorygowane i przedłożone w nowym Arkuszu uzgodnień w lutym 1997r. (Karta nr 454).

W 1997r. Gmina przedstawiła Zakładom projekt umowy partycypacyjnej dotyczący rozbudowy oczyszczalni ścieków (Karta nr 227). Zakłady oceniły go krytycznie i

przygotowały własny projekt (Karta nr 233) przesyłając go w styczniu 1998r. W dniu 09.02.1998r. Zakłady otrzymały od Wodociągów pismo informujące o mającym nastąpić wkrótce upływie terminu na jaki otrzymały pozwolenie wodno-prawne i niemożności jego przedłużenia bez rozbudowy oczyszczalni (Karta nr 242). Jednocześnie wskazały, że Zakłady nie podjęły żadnych wiążących decyzji o współfinansowaniu rozbudowy oczyszczalni i w tej sytuacji po ustaniu ważności pozwolenia wodno-prawnego, tj. po 31.12.1998r., ich ścieki nie będą przyjmowane, z zaznaczeniem, iż do tego terminu Zakłady powinny we własnym zakresie rozwiązać gospodarkę ściekami. Gmina zaś pismem z dnia 09.02.1998r. poinformowała Zakłady, iż nie może podpisać projektu umowy ich autorstwa z uwagi na wiele sformułowań niekorzystnych dla inwestora, a także błędów merytorycznych i formalnych (Karta nr 243).

Zarząd Gminy dążąc do zawarcia umowy partycypacyjnej z Zakładami przygotował kolejny projekt – umowę nr 04/99 spisana w dniu 20.07.1999r. w sprawie wspólnej realizacji inwestycji pod nazwą "Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Głębzcycach" (Karta nr 11-24).

Udział Zakładów w kosztach inwestycji został w niej określony proporcjonalnie do udziału dobowego ładunku BZT₅ przewidywanego do odprowadzania w roku 2010 przez Zakłady do całego ładunku BZT₅ w roku 2010 odprowadzanego do oczyszczalni, tj. na poziomie 16,33% (... PLN) kosztów całkowitych wynoszących (...) PLN. Warunki umowy nie zostały zaakceptowane przez Zakłady i do zawarcia umowy nie doszło.

W listopadzie 1999r. strony podjęły ponownie rozmowy w sprawie partycypacji w rozbudowie oczyszczalni spotykając się na naradzie koordynacyjnej (Karta nr 250-253). Zakłady zaproponowały Gminie udział w inwestycji w wysokości (...) PLN i jednocześnie określiły ilość i parametry ścieków, które ich zdaniem powinny znaleźć się w umowie dotyczącej warunków odprowadzania ścieków (Karta nr 254). Zakłady wystąpiły m.in. o podwyższenie ilości dobowego zapotrzebowania na odprowadzane ścieki i wskaźnika BZT₅ w stosunku do wielkości określonych w Arkuszu uzgodnień z 1997r. Arkusz uzgodnień przewidywał zapotrzebowanie w ilości 850 – 1.000 m³/d, w projekcie Zakłady ustaliły ilość ścieków na poziomie 1.923 m³/d. Wskaźnik BZT₅ w Arkuszu uzgodnień ustalony został na poziomie 620 mgO₂/dm³, a w projekcie Zakłady podwyższyły go do 2.018 mgO₂/dm³ (Karta nr 439). W odpowiedzi na deklarację Zakładów odnośnie partycypacji w kosztach rozbudowy oczyszczalni w piśmie z dnia 06.03.2000r. (Karta nr 638) Gmina stwierdziła, że żaden z podmiotów gospodarczych korzystających z usług oczyszczalni nie ma obowiązku ponoszenia nakładów finansowych na jej rozbudowę, a ewentualny udział w tej inwestycji jest dobrowolny. Dalej Gmina podniosła, iż na przestrzeni lat 1995-99, tj. w okresie projektowania i realizacji inwestycji, Zakłady odmawiały uczestnictwa w kosztach, a na obecnym etapie, gdy zakończono roboty budowlano-montażowe i rozpoczęto rozruch technologiczny (08.12.1999r.) przystąpienie do partycypacji w kosztach budowy staje się bezprzedmiotowe. Z tych względów Gmina nie przyjęła oferty Zakładów.

Do statutowych obowiązków Wodociągów należy dostarczanie wody z urządzeń zbiorowego zaopatrzenia, jak i odbiór ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. W dniu 01.04.1994r. Wodociągi zawarły więc z Zakładami umowę nr 101513/94 o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków (Karta nr 107). Szczegółowe warunki odprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych użytkowanych przez Wodociągi strony ustaliły w dniu 02.01.1996r. w umowach Nr U/47/96 (dla Browaru - Karta nr 29), Nr U/46/96 (dla Słodowni nr 2), Nr U/45/96 (dla Słodowni nr 1). W §1 umowy Nr U/47/96 określono maksymalną ilość ścieków oraz ich dopuszczalny stan i skład, znalazła się w nim również klauzula o przyznaniu tych warunków zanieczyszczeń pod warunkiem partycypowania Zakładów w kosztach budowy nowej oczyszczalni ścieków, i o tym, że odstąpienie Zakładów od udziału w kosztach spowoduje wypowiedzenie umowy. Po przystąpieniu do realizacji umów, w piśmie z dnia

31.05.1996r. Zakłady wniosły do nich zastrzeżenia i uwagi (Karta nr 256), które zostały uwzględnione przez Wodociągi w niewielkim zakresie (Karta nr 360). W tym miejscu, opierając się na opinii biegłego (Karta nr 1062) stwierdzić należy brak uzasadnienia dla wskaźników zanieczyszczeń ustalonych przez Wodociągi w wymienionej powyżej umowie U/47/96. Wskaźniki te były znacznie niższe od średnich stężeń zanieczyszczeń w ściekach dopływających do oczyszczalni.

Ponieważ przedłożone Zakładom przez Gminę umowy o partycypację w budowie miejskiej oczyszczalni ścieków pomimo kilkukrotnych spotkań stron nie zostały przez Zakłady podpisane Wodociągi działając w oparciu o § 23 pkt 1 w/w umów wypowiedziały z dniem 01.08.1997r. umowy z dnia 02.01.1996r. dla Browaru, Słodowni nr 2 i Słodowni nr 1 ustalające dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków. W piśmie Wodociągów z dnia 08.07.1997r. odmowa udziału w finansowaniu inwestycji została wprost wskazana jako przyczyna wypowiedzenia (Karta nr 27).

Kolejnym krokiem Wodociągów było wypowiedzenie pismem z dnia 30.06.1998r. umowy nr 101513 z dnia 01.04.1994r. w części dotyczącej odbioru ścieków do kanalizacji miejskiej (Karta nr 55). W treści pisma jako powody wypowiedzenia wymienione zostały odmowa zawarcia umowy ustalającej dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków do urządzeń kanalizacyjnych użytkowanych przez Wodociągi, a także brak uporządkowania przez Zakłady gospodarki ściekowej na swoim terenie. Mimo wymiany korespondencji w okresie wypowiedzenia (Karta nr 261 i 263) strony nie osiągnęły porozumienia. Zakłady nie zgodziły się z podstawami wypowiedzenia i w tych okolicznościach umowa została rozwiązana.

Zakłady zaprzeczyły, by gospodarka ściekowa na ich terenie była nieuporządkowana. W sprawie gospodarki ściekowej Zakładów wypowiedział się biegły. Opierając się na jego opinii stwierdzić należy że gospodarka ściekowa Zakładów nie była i nadal nie jest uporządkowana (Karta nr 1065). Zakłady posiadają bowiem schematy sieci kanalizacyjnej jedynie dla Browaru i dla Słodowni nr 1. Schematy te są niekompletne. Ponadto Zakłady nie posiadają map sytuacyjno-wysokościowych z naniesioną siecią kanalizacyjną na terenie poszczególnych obiektów. Zakłady nie posiadają opomiarowania ilości ścieków odprowadzanych do poszczególnych wylotów do kanalizacji miejskiej. Brak jest również opomiarowania zużycia wody w obiektach odprowadzających ścieki do odcinków kanalizacji, będących zlewniami poszczególnych wylotów. Wyloty nie są również monitorowane ilościowo. Na potrzeby rozliczeń z Wodociągami ilość ścieków ustalana jest na podstawie odczytów głównych wodomierzy zainstalowanych na przewodach zasilających z miejskiej sieci wodociągowej oraz na przewodach zasilających z ujęć własnych, po odliczeniu wody zużytej do produkcji piwa. Próby jakościowe na potrzeby ustalenia ładunku odprowadzanego przez Zakłady wykonywane są tylko dla wybranych wylotów. Takie rozwiązanie kwestii rozliczeń zostało uzgodnione przez strony.

Wodociągi podniosły, iż od co najmniej 1992r. ponawiały próby zobowiązania Zakładów do zamontowania urządzeń pomiarowych ścieków (Karta nr 307, 437). Zakłady podjęły próbę montażu przepływomierza na jednym z wylotów, jednakże opomiarowanie to rejestrowało znaczne zawyżenia i nie spełniło swej funkcji (Karta nr 221). Jak wskazał biegły w swej opinii urządzenia takie powinny być montowane z zachowaniem warunku zagwarantowania uspokojonego dopływu ścieków do urządzenia na odcinku prostym o stałym spadku. Tymczasem Zakłady zabudowały wodomierz w pobliżu kaskady, gdzie piana powstająca na ściekach powodowała przekłamanie i zawyżanie odczytów (Karta nr 1066).

W okresie od dnia 01.10.1998r. do dnia 30.09.1999r. Wodociągi odbierały ścieki z urządzeń kanalizacyjnych Zakładów bezumownie z zachowaniem, jak wskazały w piśmie z dnia 05.01.2000r. (Karta nr 123), zasad określonych w umowie z dnia 02.01.1996r. w odniesieniu

do sposobu pobierania prób ścieków do analizy laboratoryjnej oraz zapłaty za odbiór ścieków. Po dniu 31.10.1999r. Wodociągi nie obciążały Zakładów faktycznymi kosztami oczyszczania ścieków zrzucanych do urządzeń kanalizacji miejskiej z braku umowy pobierając jedynie opłatę w wysokości określonej uchwałą Rady Miejskiej w Głubczycach (Karta nr 205, 206, 207).

W tej sytuacji Wodociągi postanowiły dochodzić od Zakładów zapłaty dodatkowych kosztów w postępowaniu sądowym przed Sądem Gospodarczym w Opolu. Bazując na stanie i składzie ścieków z dnia 22.04.1998r. Wodociągi wyliczyły dodatkowe koszty ponoszone przez nie z tytułu odprowadzanych przez Browar ścieków o zwiększonym zanieczyszczeniu (Karta nr 152-153). Zakłady zakwestionowały prawidłowość tych wyliczeń i na poparcie swego stanowiska przedstawiły opinię mgr inż. A. Samsonowicza (Karta nr 220, 282). Opierając się na opinii biegłego powołanego w sprawie stwierdzić należy, że przedmiotowe wyliczenia są obciążone kilkoma błędami (Karta nr 1067).

W dniu 01.10.1999r. Wodociągi zawarły z Zakładami nową umowę nr 101513 o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków (Karta nr 57). Natomiast od czasu wypowiedzenia umowy nr U/47/96 strony nie były związane umową regulującą szczegółowe warunki odprowadzania ścieków. Opłaty za odprowadzanie ścieków Wnioskodawca w dalszym ciągu uiszczał w oparciu o obowiązującą w danym momencie stawkę za odprowadzanie 1 m³ ścieków ustaloną uchwałą Rady Miejskiej.

Wodociągi przedłożyły Zakładom kilka projektów umów: projekt U/47/98 - bez daty (Karta nr 42), projekt U/47/99 z dnia 07.01.1999r. (Karta nr 69), projekt U/47/99 z dnia 16.07.1999r. (Karta nr 75). Żaden z nich nie został jednak zaakceptowany przez Zakłady, gdyż ich zdaniem zawierały wady prawne.

W pierwszym z wymienionych projektów w § 1 zamieszczono klauzule o przyznaniu warunków zanieczyszczeń pod warunkiem partycypowania Zakładów w kosztach rozbudowy oczyszczalni, a więc powtórzono zapis rozwiązanej umowy nr U/47/96. Podkreślić należy, że w kolejnych projektach zrezygnowano z tej klauzuli. Zakłady wniosły również zastrzeżenia co do wielkości ładunków zanieczyszczeń ustalonych w projektach (Karta nr 49, 70, 80) twierdząc, że odbiorca ścieków nie wykazał, iż proponowane przez niego wielkości są wielkościami granicznymi, których przekroczenie spowoduje zwiększone koszty oczyszczenia ścieków. Stan i skład ścieków proponowanych przez Wodociągi Zakładom dla Browaru w latach 1996-2000 został przedstawiony w tabeli na stronie następczej. W odniesieniu do wielkości wskaźników zanieczyszczeń zaproponowanych w wymienionych powyżej projektach za biegłym stwierdzić należy, że były one zaniżone (Karta nr 1063). Zakłady kwestionowały także wprowadzony do projektów załącznik „Zasady i tryb ustalania opłat umownych za naruszanie warunków ustalonych w umowie na odprowadzanie ścieków do kanalizacji miejskiej” (Karta 84, 92).

Zakłady również opracowały projekt umowy regulującej kwestię odprowadzania ścieków (Karta nr 146). Przedstawiły go Wodociągom w czerwcu 1999r. Odbiorca ścieków zarzucił mu jednak braki merytoryczne i nie przyjął go (Karta nr 440).

Ponieważ strony nie doszły do porozumienia w sprawie treści umowy określającej dopuszczalne warunki odprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych użytkowanych przez Wodociągi, odbiorca ścieków pozwem z dnia 21.09.1999r. wystąpił do Sądu Okręgowego w Opolu o jej ustalenie (Karta nr 149). Wskazać należy, że Wodociągi zarzucają Zakładom, iż te nie tylko odmawiają zawarcia umów szczegółowo regulujących kwestię odprowadzania ścieków, ale i to, iż Zakłady odrzucają możliwość wstępnego podczyszczenia ścieków we własnym zakresie (Karta nr 434). Zakłady wskazały, iż realizacja takiej inwestycji pozostaje poza zasięgiem ich możliwości finansowych i jest niemożliwa także z powodu braku odpowiedniej lokalizacji (Karta nr 220).

W dniu 23.02.2000r. Wodociągi przedłożyły Zakładom kolejne projekty umów nr U/12/00, nr U/13/00 i nr U/14/00 dla Browaru, Słodowni nr 1 i Słodowni nr 2 ustalające dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków do urządzeń kanalizacji miejskiej (Karta nr 383). W tym projekcie zostało uwzględnione zapotrzebowanie ilościowo-jakościowe ścieków określone przez Zakłady w Arkuszu uzgodnień z 1997r. (Karta nr 432, 437). Wymienione projekty przygotowane zostały celem ustalenia warunków oczyszczania ścieków Zakładów w nowej, rozbudowanej oczyszczalni.

W piśmie z dnia 04.05.2000r. Zakłady przedstawiły Wodociągom zastrzeżenia i uwagi do projektu umowy nr U/14/00 (Karta nr 587) i zobowiązały się do przygotowania własnego projektu. Projekt ten przedłożyły w dniu 08.05.2000r. (karta nr 591-597).

Od stycznia 2000r. wysokość opłat za oczyszczanie ścieków dostarczanych przez Zakłady ustalana była w oparciu o zasady zawarte w uchwałach Rady Miejskiej w Głubczycach nr XII/128/99 z dnia 23.12.1999r. (Karta nr 375) i nr XII/129/99 z dnia 23.11.1999r. (Karta nr 380) określających sposób obliczania i wysokość opłat oraz na podstawie uśrednionych wyników analiz laboratoryjnych prób ścieków pobranych w 1999r. z udziałem przedstawiciela Zakładów u wylotu urządzeń kanalizacyjnych (Karta nr 669). Zakłady zostały powiadomione o zmianie wysokości opłat pismem z dnia 29.12.1999r. (Karta nr 664). Na podstawie analiz prób ścieków pobranych w 1999r. z urządzeń kanalizacyjnych Zakładów Wodociągi ustaliły średnie stężenie ścieków w odniesieniu do $CHZT_{er}$ na poziomie 2.422 mgO_2 , co stanowiło podstawę do zakwalifikowania Zakładów do czwartej grupy jednostek przemysłowych (§1 ust. 2 pkt 2c Uchwały nr XII/129/99) w odniesieniu do których zastosowanie miała opłata w wysokości 3,84 PLN za wprowadzanie 1 m^3 ścieków (Karta nr 379). W kwietniu 2000r. wysokość opłaty została zróżnicowana bowiem na podstawie analizy ścieków z dnia 27.03.2000r. (Karta nr 680) Wodociągi zaliczyły ścieki z wylotu nr 1 przy ul. Fabrycznej do szóstej grupy (Karta nr 652). Wodociągi wystawiły Zakładom faktury za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki opiewające na kwoty wyliczone w oparciu o obowiązujące uchwały Rady Miejskiej i przeprowadzone analizy ścieków (Karta nr 655, 665-668). Zakłady uregulowały w pełnej wysokości należności za wodę, zaś za ścieki tylko w części ponieważ w ich ocenie Wodociągi nie wykazały, iż ścieki Zakładów można za dany miesiąc zakwalifikować do wyższej niż podstawowa grupy opłat (Karta nr 627,585-586). W tych okolicznościach Wodociągi nie mogąc wyegzekwować zapłaty w ustalonej przez siebie wysokości pismem z dnia 28.04.2000r. (Karta nr 580) wypowiedziały Zakładom umowę nr 101513 z dnia 01.10.1999r. o dostarczanie wody i odbiór ścieków. Rozwiązując umowę z dniem 01.05.2000r. Wodociągi poinformowały Zakłady, iż w dniu 05.05.2000r. dokonane zostanie odcięcie przyłączy wody i blokada wylotów kanalizacji sanitarnej.

Zgodnie z zapowiedzią w dniu 05.05.2000r. Wodociągi rozpoczęły pierwszy etap odcięcia przyłączy wody i blokady wylotów kanalizacji sanitarnej Zakładów (Karta nr 660), tj. odcięto przyłącze wody do budynku administracyjnego przy ul. I Armii WP 16 i zablokowano wylot kanalizacji sanitarnej ze Słodowni przy tej ulicy. Tego samego dnia kanalizacja sanitarna ze Słodowni została odblokowana (Karta nr 661).

Zakłady nie tylko nie zaakceptowały wysokości opłaty za ścieki ustalonej przez Wodociągi, ale i zakwestionowały Uchwałę Rady Miejskiej nr XII/128/99 określającej zasady ustalania tych opłat. W piśmie z dnia 26.04.2000r. zwróciły się do Rady Miejskiej o jej uchylenie (Karta nr 598). W odpowiedzi Rada Miejska poinformowała, iż w razie stwierdzenia uchybień merytorycznych tej uchwały dokona ich eliminacji na czerwcowej sesji Rady (Karta nr 733). Zakłady natomiast zaskarżyły do Naczelnego Sądu Administracyjnego obie uchwały Rady Miejskiej dotyczące zasad ustalania i wysokości opłat za wodę i ścieki: uchwałę nr

XII/129/99 - pismem z dnia 25.04.2000r. (Karta nr 827), uchwałę Nr XII/128/99 - pismem z dnia 27.06.2000r. (Karta nr 831). Rada Miejska w Głubczycach przeanalizowała ponownie uchwałę nr XII/129/99 i po stwierdzeniu w niej uchybień rachunkowych polegających na nieuzasadnionym dodaniu do stawki opłaty krotności opłaty za transport ścieków (grupa III – 0,27 PLN, grupa IV – 0,54 PLN, grupa V – 0,81 PLN, grupa VI – 1,08 PLN) dokonała jej weryfikacji zachowując zasadę zróżnicowania opłat w zależności od stężenia ścieków dostarczanych do oczyszczalni przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą. W związku z powyższym Rada Miejska w dniu 28.06.2000r. wydała dwie uchwały nr XV/187/2000 (Karta nr 890) i nr XV/188/2000r. (Karta nr 892). W uchwałach został wyeliminowany podział na grupy dostawców, zaś wysokość opłaty ustala się w wysokości od dnia analizy do dnia następnych badań laboratoryjnych. Wskazane uchwały miały wejść w życie z mocą obowiązującą od dnia 01.01.2000r., ponieważ jednak Wojewoda Opolski w trybie nadzoru uchylił je w części dotyczącej terminu ich wejścia w życie, datą obowiązywania uchwał stał się dzień ich podjęcia.

W piśmie z dnia 02.06.2000r. Wodociągi poinformowały Zakłady, że ich zadłużenie z tytułu braku zapłaty za dostarczoną wodę i oczyszczone ścieki wzrosło i na dzień 31.05.2000r. wynosi (...) PLN (Karta nr 731) wskazując, iż zastrzeżenia Zakładów co do prawidłowości obliczenia wysokości opłaty za 1 m³ ścieków wprowadzanych do zbiorczych urządzeń kanalizacyjnych zawartych w §1 ust. 2 Uchwały Rady Miejskiej nr XII/129/99 nie wstrzymuje obowiązku dokonania przez Zakłady zapłaty za zakupione usługi. W tej sytuacji Wodociągi ponowiły decyzję o zablokowaniu wylotów kanalizacji sanitarnej Zakładów w dniu 07.06.2000r. Jednakże, w związku z ponownym podjęciem przy współudziale Gminy negocjacji z Zakładami co do zawarcia umowy o szczegółowych warunkach odbioru ścieków, Wodociągi odstąpiły od zapowiedzianej blokady (Karta nr 767). Narada w sprawie omówienia projektu umowy odbyła się w dniu 07.06.2000r. (Karta nr 1287). Wodociągi wskazały również, że wykazana do zapłaty kwota należności za oczyszczenie ścieków Zakładów za miesiące od stycznia do czerwca 2000r. (Karta nr 786) po wynegocjowanej korekcie została obniżona w ten sposób, że za podstawę obliczenia należności nie przyjęto wyników analiz laboratoryjnych prób ścieków pobranych w dniach 27.03.2000, 01.06.2000r i 08.05.2000r. (Karta nr 788-794). Wodociągi proponowały, by do zakończenia spraw spornych stosować opłatę ustaloną w oparciu o średniodobowe wyniki badań ścieków z 1999r., tj. ChZT=2.433 mgO₂/l (Karta nr 1242). Do wstępnego rozliczenia uzgodniono jednak rozliczenie według stężeń CHZT na poziomie 2.300 mgO₂/dm³ (Karta nr 1244). Opłatę za 1m³ ścieków ustalono na poziomie 2,59 PLN. W oparciu o powyższe została dokonana korekta za poszczególne okresy rozliczeniowe. Po otrzymaniu w dniu 29.06.2000r. i 07.07.2000r. faktur korygujących za sporny okres od stycznia do czerwca 2000r. (Karta nr 1025-1053) Zakłady uregulowały należność sukcesywnie w dniu 13.07.2000r. (kwota ... PLN – Karta nr 985), a następnie w dniu 26.07.2000r. (Kwota ... PLN – Karta nr 987). W dniu 20.07.2000r. zapłacona została faktura za czerwiec w wysokości ... PLN (Karta nr 986). Niemniej po wyjaśnieniu kwestii terminu wejścia w życie uchwały nr XV/188/2000 Wodociągi dokonały ponownie rozliczenia należności za okres od stycznia do maja 2000r. stosownie do treści uchwał XII/128/99 i XII/129/99 (Karta nr 1226-1238) korygując zarazem błąd rachunkowy dotyczący krotności opłaty za transport ścieków, ustalając opłatę za ścieki za pierwsze półrocze na poziomie 3,30 PLN za 1m³.

W okresie funkcjonowania starej oczyszczalni z powodu naruszenia przez Wodociągi warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska nałożył na nie kary pieniężne:

- w 1997r. w wysokości 21.567,00 PLN (Karta nr 137),
- w 1998r. w wysokości 61.626,60 zł (Karta nr 139),

- w 1999r. karę dobową od dnia 24.09.1997r. do 06.09.1999r. w wysokości 168,84 PLN oraz od dnia 07.09.1999r. 1.647,58 PLN (Karta nr 140).

Wodociągi wskazały, iż jedną z przyczyn nałożenia tych kar były zrzuty nadmiernie zanieczyszczonych ścieków do urządzeń kanalizacyjnych dokonywane przez Zakłady (Karta nr 120). Opierając się na opinii biegłego stwierdzić jednak należy, że brak informacji mówiącej o wielkości ładunku odprowadzanego przez Zakłady w dniach 24.09.1997r. i 07.09.1999r. to jest w dniach, w których Opolski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził kontrole oczyszczalni ścieków w Głubczycach, a analizy ścieków oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Psiny przeprowadzone w tym czasie były podstawą do wymierzenia kary, oraz brak informacji o wielkości całkowitego ładunku zanieczyszczeń dopływających w tych dniach na oczyszczalnię, nie pozwala określić czy i w jakim stopniu ścieki odprowadzane z Browaru Zakładów Piwowarskich przyczyniły się do ich nałożenia (Karta nr 1066).

Obiór rozbudowanej oczyszczalni dokonany został w dniu 07.06.2000r. (Karta nr 767). Z założeń projektowych wynika, że może ona przyjąć 6.915 m³/d przy ładunku zanieczyszczeń BZT₅ 4.395,5 kgO₂/d. Wielkości te zostały ustalone w oparciu o analizę dopływu do starej oczyszczalni jak i w oparciu o informacje uzyskane od przemysłowych dostawców ścieków. Według informacji zawartej w piśmie Przedsiębiorstwa Consultingowo-Usługowego Gospodarki Wodno-Ściekowej i Ochrony Środowiska OPWiK Sp. z o.o. z Opola z dnia 30.03.1999r. (Karta nr 130) do bilansu przedprojektowego nowej oczyszczalni przyjęto średniodobowy ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych przez Zakłady BZT₅ 740 kgO₂/d. przy przepływie 1070 m³/d. Urząd Wojewódzki w Opolu Wydział Ochrony Środowiska wydając pozwolenie wodno-prawne (Karta nr 497) na odprowadzanie zmieszanych ścieków miejskich i przemysłowych po ich oczyszczeniu do rzeki Psiny, będące równocześnie pozwoleniem na wykonanie rozbudowy i modernizacji oczyszczalni w Głubczycach, oparł się na założeniach zawartych w Projekcie Technicznym.

Z danych przedstawionych przez Wodociągi (Karty nr 788-794, 1101) wynika, że analizy wykonane 27.03.2000r., 08.05.2000r. i 01.06.2000r. wykazały znaczne przekroczenia wskazanego powyżej ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do sieci miejskiej przez Zakłady, ale zauważyć należy, że zastosowana metoda badań nie była zgodna z rozporządzeniem w sprawie warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacji stanowiących mienie komunalne.

Organ antymonopolowy w oparciu o tak ustalony stan faktyczny zważył co następuje:

Wnioskodawca zarzucił Gminie Głubczyce i Wodociągom uzależnianie zawarcia umowy ustalającej dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków od partycypacji Zakładów w kosztach rozbudowy oczyszczalni ścieków.

Dla stwierdzenia zarzucanej praktyki monopolistycznej na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów konieczne jest łączne wystąpienie dwóch przesłanek:

- pozycja dominująca na rynku, oraz
- uzależnianie zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia nie związanego z przedmiotem umowy.

Zgodnie z treścią art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów za praktyki monopolistyczne uznaje się także nadużywanie pozycji dominującej na rynku.

Przez pozycję dominującą, zdefiniowaną w art. 2 pkt 6 ustawy rozumie się pozycję przedsiębiorcy polegającą na tym, że podmiot ten nie spotyka się z istotną konkurencją na

rynku krajowym lub lokalnym. Domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%.

Przez pozycję monopolistyczną, która jest kwalifikowaną formą pozycji dominującej, zdefiniowaną w art. 2 pkt 6 ustawy rozumiemy pozycję przedsiębiorcy polegającą na tym, że podmiot ten nie spotyka się z konkurencją na rynku krajowym lub lokalnym.

Bezspornym jest fakt, że Gmina jako właściciel odpowiedniej infrastruktury oraz podmiot, do którego zadań należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie kanalizacji, usuwania i unieszkodliwiania ścieków komunalnych posiada w tym zakresie na rynku lokalnym pozycję monopolistyczną w rozumieniu art. 2 pkt 6. Wodociągi, jako Spółka ze 100% udziałem Gminy, na terenie Głubczyc są jedynym przedsiębiorcą świadczącym usługi w zakresie dostaw wody i odprowadzania ścieków, zajmują więc pozycję monopolistyczną wynikającą z sieciowego charakteru połączenia urządzeń zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Uczestnicy postępowania funkcjonując w warunkach monopolu mają zdecydowanie silniejszą pozycję kontraktową wobec swoich kontrahentów, z którymi zawierane są umowy, w tym umowy dotyczące wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych stanowiących własność Gminy a oddanych w użytkowanie Wodociągom. Ponadto Gmina ustala w formie uchwał Rady Miejskiej wysokość opłat za odprowadzanie ścieków.

W niniejszej sprawie ścisła współpraca Gminy i Wodociągów w związku z rozbudową oczyszczalni ścieków i świadczeniem usług odprowadzania ścieków uzasadnia rozpatrywanie zarzutu stosowania praktyki z art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy antymonopolowej zarówno wobec Gminy, jak i podmiotu, którym się posługuje przy wykonywaniu swych zadań własnych.

Gmina będąc właścicielem jedynej w mieście oczyszczalni ścieków wystąpiła do przedsiębiorców korzystających z jej usług, w tym do Zakładów, o udział w finansowaniu rozbudowy tej oczyszczalni. Gmina i Wodociągi twierdziły, iż udział Zakładów w finansowaniu inwestycji był od początku jej realizacji dobrowolny i kwestia ta nie miała wpływu na stosunki umowne pomiędzy Wodociągami i Zakładami, jednakże dowody zebrane w sprawie przeczą tym twierdzeniom. W umowie nr U/47/96 ustalającej dopuszczalne warunki na odprowadzanie ścieków z Browaru zamieszczona została klauzula „*Powyższe warunki przyznano pod warunkiem partycypowania Zakładów Piwowskich w kosztach budowy nowej oczyszczalni ścieków w Głubczycach. Odstąpienie od partycypacji spowoduje wypowiedzenie umowy*”. Ponieważ Zakłady nie podpisały umowy partycypacyjnej Wodociągi wypowiedziały im umowy regulujące kwestię odprowadzania ścieków. Podstawą rozwiązania umów było nie zawarcie przez Zakłady umowy partycypacyjnej z Gminą. Treść wypowiedzenia z dnia 08.07.1997r. nie pozostawia w tym zakresie żadnych wątpliwości. Na fakt uzależniania przyjmowania ścieków z Zakładów od ich przystąpienia do finansowania inwestycji wskazuje również treść pisma Wodociągów z dnia 05.02.1998r. (Karta nr 28) Odbiorca ścieków informował w nim Zakłady, iż z powodu nie podjęcia przez nie wiążących decyzji o współfinansowaniu rozbudowy oczyszczalni po 31.12.1998r. nie będzie przyjmować ich ścieków do systemu kanalizacji miejskiej. Argumenty, iż po tej dacie ustanie ważność pozwolenia wodno-prawnego nie są przekonywujące zważywszy, że Wodociągi uzyskały jego przedłużenie. W dalszym ciągu Gmina i Wodociągi usiłowały skłonić Zakłady do udziału w kosztach rozbudowy oczyszczalni wiążąc go ze sprawą odbioru ścieków browarniczych. Gmina swe stanowisko wyraziła wprost w piśmie z dnia 15.04.1998r. (Karta nr 25), w którym stwierdziła, że „*Zarząd Gminy Głubczyce jako właściciel urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków oraz Inwestor rozbudowy i modernizacji oczyszczalni uzależnia przyjęcie ścieków Zakładów Piwowskich S.A. w Głubczycach na nowobudowaną oczyszczalnię ścieków od partycypacji Zakładów w kosztach rozbudowy*”, a także „*że Zarząd*

Gminy i Głubczyckie Wodociągi i Kanalizacja nie mają obowiązku przyjmowania ścieków Zakładów przemysłowych po rozbudowie oczyszczalni, gdy zakłady te odmawiają udziału w kosztach rozbudowy wspólnej oczyszczalni”.

W projekcie U/47/98 Wodociągi po raz kolejny zamieściły zapis identyczny w swej treści do klauzuli zawartej w umowie nr U/47/96 o przyznaniu Zakładom warunków zanieczyszczeń pod warunkiem partycypacji w kosztach rozbudowy oczyszczalni. Następnie Wodociągi wypowiedziały pismem z dnia 30.06.1998r. Zakładom umowę nr 101513 w części regulującej odbiór ścieków do kanalizacji miejskiej. Przyczyną wypowiedzenia w tym przypadku obok braku uporządkowania gospodarki ściekowej na terenie Zakładów była odmowa zawarcia przez nie umowy określającej szczegółowe warunki odprowadzania ścieków. Pamiętać jednak należy, że Zakłady nie chciały podpisać umowy, która uzależniała przyjmowanie ścieków browarniczych od udziału Zakładów w finansowaniu rozbudowy oczyszczalni, a taki właśnie warunek zawierał projekt U/47/98. Gmina zaś nadal dążyła do zawarcia z Zakładami umowy partycypacyjnej przedkładając im projekt umowy nr 04/99 w sprawie wspólnej realizacji rozbudowy oczyszczalni.

Nie wszystkie umowy wiązane są zakazane. Praktyką monopolistyczną jest bowiem dopiero uzależnianie przez przedsiębiorcę zawarcia umowy z kontrahentem od przyjęcia lub spełnienia przez niego narzuconego mu z racji posiadania siły rynkowej świadczenia o charakterze wiązonym, nie związanego jednak z przedmiotem umowy. Art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy nie określa bliższych kryteriów związku pomiędzy świadczeniami stron. Uzależnianie zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę świadczenia wiążanego jest dopuszczalne w tych przypadkach, gdy świadczenia obu stron pozostają ze sobą w funkcjonalnym związku, przyczyniającym się do zapewnienia właściwego przebiegu działalności gospodarczej choćby tylko jednego uczestnika umowy. Funkcjonalność pomiędzy świadczeniami nie może sprzeciwiać się właściwości stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego, a więc musi mieścić się w granicach swobody kontraktowej stron. Związek pomiędzy świadczeniami stron może mieć uzasadnienie ekonomiczne lub faktyczne. Dla istoty praktyki z art. 5 ust. 1 pkt 7 niezbędne jest aby wymuszone od kontrahenta świadczenie nie związane z przedmiotem umowy stanowiło w zamierzeniu sprawcy tej praktyki odpowiednik jego świadczenia, w całości lub w części.

Wykazane zostało, iż zarówno Gmina jako właściciel urządzeń kanalizacyjnych, a zarazem Główny inwestor rozbudowy oczyszczalni, jak i Wodociągi jako użytkownik tych urządzeń, uzależniały przyjmowanie ścieków Zakładów i ustalenie szczegółowych warunków ich przyjmowania od partycypacji Zakładów w kosztach rozbudowy oczyszczalni. Brak jest podstaw prawnych do przyjęcia, że na dostawcach ścieków spoczywa obowiązek uczestniczenia w kosztach inwestycji, których celem jest rozbudowa infrastruktury służącej realizacji zadań spoczywających na odbiorcy ścieków. Podkreślić należy, że udział Zakładów w finansowaniu przedmiotowej inwestycji nie może być oceniany jako odpowiednik świadczenia polegającego na przyjmowaniu i oczyszczaniu ich ścieków. Świadczeniem wzajemnym w rozumieniu art. 487 k.c. jest bowiem w tym przypadku opłata za wykonaną usługę. Ewentualny udział Zakładów w kosztach rozbudowy oczyszczalni ścieków w Głubczycach miałby charakter odrębnego świadczenia nie związanego z przedmiotem umowy ustalającej zasady odprowadzania ścieków.

Jakkolwiek Gmina i Wodociągi zaprzestały stosowania omawianej praktyki monopolistycznej przed wydaniem niniejszej decyzji, na co wskazuje pismo z dnia 06.03.2000r. (Karta nr 638), nie stoi to na przeszkodzie dokonaniu oceny zachowania wymienionych podmiotów w świetle art. 5 ust. 1 pkt 7, gdyż nie upłynął termin przedawnienia wynikający z art. 21 ust. 1 ustawy antymonopolowej.

Spełnione zostały zatem wszystkie niezbędne przesłanki do stwierdzenia stosowania przez Gminę i Wodociągi praktyki monopolistycznej określonej w art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy antymonopolowej. Stąd należało orzec jak w punkcie I sentencji.

Rozpoznając sprawę w zakresie zarzucanej Wodociągom praktyki polegającej na narzuceniu Zakładom w umowie regulującej szczegółowo kwestię odprowadzania ścieków uciążliwych warunków umów regulujących warunki odprowadzania ścieków odnoszącej się do art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów należy wskazać, iż z taką praktyką mamy do czynienia w razie łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- pozycja dominująca przedsiębiorcy,
- uciążliwy charakter warunków umowy,
- narzucanie tych warunków kontrahentowi przez podmiot dominujący,
- osiągnięcie nieuzasadnionych korzyści.

Wykazane już zostało, iż Wodociągi posiadają pozycję monopolistyczną na rynku dostaw wody i odprowadzania ścieków obejmującym Głubczyce, która jest kwalifikowaną formą pozycji dominującej, co oznacza że ich działanie może być oceniane w świetle art. 5 ust. 1 pkt 6 w/w ustawy.

Dodać należy, że sankcjonowaniu w trybie przewidzianym w art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy podlega nie samo posiadanie na rynku pozycji dominującej lub monopolistycznej, ale jej nadużywanie. Jeśli postanowienia umowy naruszają prawo lub są w inny sposób uciążliwe dla kontrahenta, zgodnie z orzecznictwem antymonopolowym przyjmuje się, że przedsiębiorca posiadający silną pozycję na rynku narzucił warunki tej umowy.

Nie ulega wątpliwości, że przedsiębiorca posiadający pozycję monopolistyczną lub dominującą ma możliwość narzucania uciążliwych warunków umowy innym podmiotom. Wodociągi dysponują więc siłą rynkową pozwalającą im jednostronnie dyktować warunki umowy swym kontrahentom.

Za uciążliwy warunek umowy należy uznać każdy warunek oznaczający dla jednej ze stron umowy ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Ustalenia te powinny być dokonywane według kryteriów obiektywnych. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy należałoby zatem ustalić, czy w warunkach istnienia wolnej konkurencji na rynku dostaw wody i odprowadzania ścieków Wodociągi byłyby w stanie wynegocjować takie warunki współpracy z przedsiębiorcami, jakie przedstawiły Zakładom w projektach umów dotyczących odprowadzania ścieków z Browaru. Oceniając w kategoriach uciążliwości zapisy projektów umów określające ilość i skład ścieków, należy mieć na względzie, iż warunki proponowane Zakładom w projektach z lat 1998-1999 dotyczyły odprowadzania ścieków do oczyszczalni przed jej rozbudową. Projekt U/14/00 przygotowany został w celu ustalenia zasad odprowadzania ścieków na rozbudowaną oczyszczalnię. Wnioskodawca formułując zarzut z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej wskazał również niektóre z postanowień Umowy nr U/47/96 zawartej w dniu 02.01.1996r. Istotne jest więc stwierdzenie, iż zapisy tej umowy nie mogą być oceniane w kategoriach narzucania uciążliwych warunków umów z uwagi na upływ terminu przedawnienia wskazanego w art. 21 ust.1 w/w ustawy. Początek biegu terminu dla wszczęcia postępowania antymonopolowego w przypadku praktyki z art. 5 ust. 1 pkt 6 rozpoczyna się najpóźniej w dacie zawarcia umowy, w której narzucono uciążliwy warunek.

W pierwszej kolejności Wnioskodawca zarzucił Wodociągom nieuzasadnione dyskryplinowanie Zakładów Piwowarskich w zakresie ilości i ładunków zanieczyszczeń

zrzuconych ścieków. Rozpatrując ten zarzut stwierdzić należy opierając się na opinii biegłego, iż oczyszczalnia pod względem ilości zrzuconych ścieków w latach 1996-1999 mogła przyjąć znacznie większą ich ilość, a ścieki Zakładów w tym zakresie nie powodowały przeciążenia hydraulicznego oczyszczalni. Biegły stwierdził, iż w świetle przedstawionych przez Wodociągi dowodów nie jest możliwe ustalenie maksymalnych wielkości zanieczyszczeń jakie mogła przyjąć od Zakładów stara oczyszczalnia, nie można również znaleźć uzasadnienia dla wskaźników zanieczyszczeń zawartych przez Wodociągi w przedkładanych do podpisu Zakładom projektach U/47/98 (bez daty), U/47/99 z dnia 07.01.1999r. i U/47/99 z dnia 16.07.1999r. Jeśli wziąć pod uwagę, że wskaźniki proponowane w projektach były znacznie niższe od średnich stężeń zanieczyszczeń w ściekach dopływających do oczyszczalni można je nawet uznać za zaniżone. Niemniej Zakłady nie mogłyby odprowadzać ścieków o wyższych stężeniach zanieczyszczeń, gdyż naraziłyby się wtedy na sankcje w postaci obowiązku uiszczenia kary pieniężnej za przekroczenie dopuszczalnych wielkości wskaźników zanieczyszczeń. Powyższe ustalenia biegłego pozwalają na stwierdzenie, iż proponowane Zakładom w wymienionych projektach umów dopuszczalne wielkości ładunków zanieczyszczeń jako nieuzasadnione były przez to również uciążliwe.

Wnioskodawca zarzucił Wodociągom także narzucanie niezgodnego z prawem systemu kar umownych za przekroczenie dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń w ściekach Zakładów. Rozpatrując ten zarzut zgodzić się należy z twierdzeniami Wnioskodawcy, iż brak jest podstaw do tego, by przejmować do umowy regulującej odbiór ścieków przepisy Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. z 1991r. Nr 116, poz. 503), czy też Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 1995r. w sprawie zasad i trybu ustalania kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych (Dz.U. z 1995r. nr 79, poz. 400; Dz.U. z 1999r. Nr 59, poz. 625). Przepisy te zostały przewidziane przez ustawodawcę dla podmiotów wprowadzających ścieki bezpośrednio do wód stanowiących własność Państwa lub do ziemi, a nie dla podmiotów wprowadzających ścieki do kanalizacji miejskiej. Wprowadzana do kanalizacji miejskiej zawartość ładunków zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych ulega rozcieńczeniu przez wymieszanie ze ściekami pochodzącymi od innych podmiotów i gospodarstw domowych o innym składzie i mniejszym stężeniu zanieczyszczeń, a także redukcji w wyniku procesu oczyszczania. Ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi powinny być oczyszczone, co należy do obowiązków odbiorcy ścieków, który te czynności wykonuje odpłatnie. Zasady zawarte w w/w rozporządzeniach oraz wysokość opłat i kar mogą stanowić jedynie materiał pomocniczy przy negocjowaniu warunków umowy. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy Wodociągi przedstawiając Zakładom kolejne projekty umów zamieszczały w nich Załącznik nr 2 zawierający *Zasady i tryb ustalania opłat umownych za naruszanie warunków ustalonych w umowie na odprowadzanie ścieków do kanalizacji miejskiej*. Postanowienia załącznika stanowiły powielenie przepisów rozporządzenia w sprawie zasad i trybu ustalania kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych. Nie można stwierdzić merytorycznego uzasadnienia do stosowania wprost zasad oraz stawek opłat i kar określonych w przepisach wykonawczych regulujących sprawy wprowadzania ścieków bezpośrednio do wód stanowiących własność Państwa lub do ziemi w proponowanych Zakładom przez Wodociągi projektach umów, gdyż te dotyczą wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacji miejskiej. Przyjęte w umowie uregulowania winny być indywidualizowane dla poszczególnych dostawców ścieków, w tym dla Zakładów, stosownie

do stopnia zróżnicowania parametrów ilościowo-jakościowych ścieków oraz wynikających stąd zmian w rzeczywistych warunkach funkcjonowania miejskiej sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. Źródłem kar pieniężnych za przekroczenie dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń przez dostawcę ścieków powinna być umowa, a nie przepisy prawa dlatego też postanowienia Załącznika nr 2 przejmującego wprost przepisy rozporządzenia w sprawie zasad i trybu ustalania kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych należy uznać za uciążliwe warunki umów.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów narzucanie uciążliwych warunków umowy musi mieć charakter przymusowy, to znaczy będący wynikiem siły rynkowej przedsiębiorcy narzucającego te warunki. Warunki umowy są narzucane dzięki zajmowaniu przez danego przedsiębiorcę pozycji monopolistycznej na rynku i wykorzystywanie jej dzięki posiadanej sile rynkowej. W związku z tym, że Odbiorca ścieków zajmuje pozycję tzw. monopolisty naturalnego, prowadzi swoją działalność gospodarczą w takich warunkach, w których odizolowany jest od potencjalnych konkurentów zarówno barierą kosztów niezbędnych dla uruchomienia działalności w danej dziedzinie, jak i też ustanowioną wcześniej strukturą organizacyjną lub technologiczną. Dlatego też Odbiorca posiada niezbędny potencjał do narzucania swoim kontrahentom warunków umów. Jednocześnie zgodnie z orzecznictwem Sądu Antymonopolowego, o tym czy w konkretnej sytuacji treść umowy została kontrahentowi narzucona, czy też umowa była rezultatem negocjacji w ramach przysługującej stronom swobody kontraktowania (353¹ K.c.) decyduje ostatecznie treść umowy oraz okoliczności jej zawarcia. Należy założyć, że kontrahenci biorący udział w grze rynkowej, zachowują się racjonalnie. Zgodnie z tym założeniem, jeżeli podmiot dominujący na rynku nie byłby w stanie wynegocjować treści umowy, do zawarcia której doszło w warunkach dominacji rynkowej, umowę należy uznać jako ograniczającą samodzielność kontrahenta - jest mu ona jednocześnie narzucona. W konkretnych okolicznościach rozpatrywanej sprawy należy uznać, że Wodociągi wykorzystując swoją monopolistyczną pozycję na rynku, próbowały narzucić Zakładom niekorzystne dla nich warunki umowy ustalającej szczegółowe warunki odprowadzania ścieków.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że fakt nie podpisania przez Zakłady przedkładanych im projektów nie stanowi przeszkody dla oceny proponowanych jej nowych warunków umowy w kontekście art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów. Dla bytu praktyki monopolistycznej nie jest konieczne wystąpienie na rynku działań sprzecznych z ustawą o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów. Wystarczająca jest już sama taka możliwość, na co wskazuje art. 1 ustawy. Według utrwalonych kierunków orzecznictwa już sama możliwość wystąpienia skutków praktyki monopolistycznej uzasadnia uruchomienie ustawowych sankcji, a w szczególności przewidzianej w art. 8 ust. 1 w zakresie nakazania zaniechania praktyk monopolistycznych. Taka sytuacja niewątpliwie ma miejsce w okolicznościach faktycznych sprawy. Jakkolwiek umowa na nowych warunkach nie doszła do skutku i stron nie łączą już stosunki umowne, to w razie gdyby projekt został podpisany przez obie strony wywołałby skutki w postaci narzucenia uciążliwych warunków umowy.

Osiągane przez podmiot gospodarczy stosujący praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej nieuzasadnione korzyści są odpowiednikiem uciążliwych warunków umów narzuconych kontrahentowi w relacjach ekwiwalentności wzajemnych świadczeń uczestników umowy. Nieuzasadnione korzyści określają sytuację korzystniejszą od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. W sprawie będącej przedmiotem

postępowania istniała możliwość osiągnięcia przez Wodociągi nieuzasadnionych korzyści. Wodociągi proponując Zakładom w projektach z lat 1998-1999 ładunki i ilości ścieków na nieuzasadnionym i zaniżonym poziomie, w przypadku ich przekroczenia przez dostawcę ścieków, miałyby możliwość naliczenia kar (opłat dodatkowych). Innymi słowy gdyby wielkości wskaźników zanieczyszczeń były ustalone na wyższym, realnym poziomie wynikającym z możliwości oczyszczalni moment nałożenia kary byłby inny i mniej korzystny dla Wodociągów. Proponowana w projektach U/47/98 (bez daty), U/47/99 z dnia 07.01.1999r. i U/47/99 z dnia 16.07.1999r. dopuszczalna ilość, stan i skład ścieków zapewniłyby Wodociągom wyższe i nieuzasadnione wpływy środków finansowych z tytułu opłat za jej przekroczenie. Jako nieuzasadnione należy również ocenić korzyści finansowe, które Wodociągi uzyskiwałyby żądając od Zakładów na podstawie Załącznika nr 2 kar pieniężnych. Stawki kar przewidziane w tym Załączniku (jak również jego pozostałe postanowienia) zostały bowiem przejęte wprost z rozporządzenia w sprawie zasad i trybu ustalania kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi, oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych, który ma zastosowanie wobec podmiotów odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód lub do ziemi.

Należało zatem orzec jak w punkcie II sentencji.

Zarzutem nieuzasadnionego dyscyplinowania w zakresie dopuszczalnych ładunków zanieczyszczeń Zakłady objęły również projekt umowy nr U/14/00. Jak to już zostało wskazane projekt ten miał regulować kwestię odprowadzania ścieków na rozbudowaną oczyszczalnię. W tym miejscu należy przypomnieć, iż Zakłady w Arkuszu uzgodnień z 1995r. określiły zapotrzebowanie na parametry ścieków, które zrzucić będą do urządzeń kanalizacji miejskiej w okresie do 2010r. Dane te zostały uwzględnione przy opracowywaniu założeń projektowych rozbudowy oczyszczalni. W 1997r. Zakłady skorygowały wielkości podane w 1995r. i przedłożyły nowy Arkusz uzgodnień. Wielkości określone przez Zakłady w tym Arkuszu zostały wzięte pod uwagę w przedstawionym Zakładom projekcie U/14/00. Niektóre ze wskaźników (BZT₅, zawiesina, odczyn) zostały zaproponowane Zakładom w wielkościach korzystniejszych.

Projekt U/14/00 został przedstawiony Zakładom po wejściu w życie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 maja 1999r. w sprawie warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych stanowiących mienie komunalne (Dz.U. z 1999r. Nr 50, poz. 501). Załącznik do tego rozporządzenia określa dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych takich jak temperatura, odczyn, zawiesiny ogólne. Pozostałe wskaźniki istotne przy odprowadzaniu ścieków browarniczych – ChZT, BZT₅, azot amonowy, azot ogólny – należy ustalać na podstawie aktualnego obciążenia oczyszczalni biologicznej. Odnosząc się do możliwości nowej oczyszczalni ścieków, zarówno jeśli chodzi o ilość ścieków jak i ładunków zanieczyszczeń, jakie może ona przyjąć od Zakładów należy oprzeć się, zgodnie z opinią biegłego, na założeniach projektowych. Krótki okres eksploatacji oczyszczalni i brak doświadczeń z eksploatacją w okresie zimowym w opinii biegłego nie pozwalają bowiem na potwierdzenie możliwości oczyszczalni.

Skoro możliwości rozbudowanej oczyszczalni w okresie przedstawienia Zakładom projektu U/14/00 nie mogły być ustalone z uwagi na krótki termin, jaki upłynął od jej rozruchu, a Wodociągi proponując dopuszczalną ilość i stan ścieków oparły się na Arkuszu uzgodnień z 1997r., brak jest podstaw do stwierdzenia, iż warunki te były uciążliwe. Wodociągi nie odmawiają dalszych negocjacji co do ustalenia warunków stanu i składu ścieków, ale zaproponowanie innych wielkości niż w projekcie U/14/00 możliwe będzie po upływie okresu wstępnej eksploatacji (Karta nr 433). W tych okolicznościach biorąc pod uwagę, iż rozmowy

między stronami trwają, nie można mówić o uciążliwości tych warunków umowy, czy mogących z nich wynikać nieuzasadnionych korzyściach.

Dalej Wnioskodawca zarzucił Wodociągom uzależnianie przyznania warunków zanieczyszczeń pod warunkiem partycypacji w kosztach rozbudowy oczyszczalni ścieków w Głubczycach. Kwestionowany zapis znalazł się w projekcie umowy nr U/47/98 (bez daty). Wodociągi uzależniając ustalenie zasad przyjmowania ścieków Zakładów od ich udziału w finansowaniu inwestycji rozbudowy oczyszczalni usiłowały zobowiązać Zakłady do spełnienia świadczenia nie związanego z przedmiotem umowy, co wykazane zostało w uzasadnieniu punktu I sentencji decyzji. Trudno zaakceptować zapis umowy uzależniającej odbiór ścieków podmiotu gospodarczego od finansowania przez niego przedsięwzięcia inwestycyjnego stanowiącego własność odbiorcy ścieków. Tym samym warunek ten należy ocenić jako uciążliwy.

Rozpatrując kwestię nieuzasadnionych korzyści w kontekście tego zapisu projektu umowy nr U/47/98 należy wziąć pod uwagę postanowienia Załącznika nr 4 do projektu umowy nr 04/99 w sprawie wspólnej realizacji inwestycji „Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Głubczycach”. W razie przystąpienia do finansowania inwestycji Zakłady zgodnie z tym Załącznikiem uzyskałyby na określonych zasadach zawieszenie kar za przekroczenie dopuszczalnych warunków ustalonych w umowie o odbiór ścieków do wysokości partycypacji. W tych okolicznościach nie można stwierdzić, iż realizacja omawianego zapisu umowy przyniosłaby Wodociągom nieuzasadnione korzyści.

W kontekście narzucania uciążliwych warunków umów Wnioskodawca wskazał również na zapisy §§ 8 i 9 projektu umowy nr 47/99 z dnia 16.07.1999r. (Karta nr 77). Zgodnie z § 8 w przypadku przekroczenia przez Zakłady ustalonych w punkcie 2 i 3 zał. Nr 2 ilości ścieków, stężenia zanieczyszczeń oraz wprowadzanie ścieków, których stan i skład spowodują zakłócenia pracy oczyszczalni, powstanie zwiększonych nakładów rzeczowych i kosztów eksploatacji oczyszczalni, powstanie szkód, Zakłady miałyby pokryć koszty wynikłe z w/w sytuacji. § 9 przewidywał zaś, że w przypadku, gdy sytuacje określone w §8 spowodują nałożenie na Wodociągi kar będą one uprawnione do scedowania tych kar na Zakłady. W ocenie Wnioskodawcy realizacja tych zapisów umowy przyniosłaby Wodociągom nieuzasadnione korzyści wynikające z pobrania dwukrotnie opłaty dodatkowej za jedno przekroczenie. Analiza cytowanych powyżej zapisów projektu umowy nie potwierdza stanowiska Wnioskodawcy. Zarówno §8, jak i §9 regulowałyby skutki przekroczenia przez Zakłady dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń, jednakże, co należy zaznaczyć, w różnym zakresie. §8 odnosił do powstania zwiększonych nakładów rzeczowych i kosztów eksploatacji oczyszczalni, zaś §9 do kar za naruszenie warunków pozwolenia wodno-prawnego. Przy czym w danym stanie faktycznym mógłby znaleźć zastosowanie §8, a gdyby sytuacje w nim określone doprowadziły do nałożenia na Wodociągi kary za naruszenie warunków pozwolenia wodno-prawnego, to byłyby uprawnione do scedowania tych kar na Zakłady. Nieuzasadnione jest więc twierdzenie, że wskazane postanowienia umowy spowodowałyby nałożenie dwukrotnie kary za jedno przekroczenie. Stąd też nie ma mowy o uciążliwości i nieuzasadnionych korzyściach.

W piśmie z dnia 04.04.2000r. (Karta nr 426) Wnioskodawca zakwestionował kolejny zapis umowy zamieszczany przez Wodociągi w projektach z lat 1998-2000 mówiący o tym, iż rozwiązanie umowy i w dalszym ciągu odprowadzanie ścieków do kanalizacji miejskiej spowoduje naliczanie opłat umownych za cały odprowadzany ładunek zanieczyszczeń i całą ilość odprowadzanych ścieków, aż do zablokowania przyłącza kanalizacji. W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż zapis ten znalazłby zastosowanie w sytuacji, gdy stron nie

łączyłaby już umowa szczegółowo regulująca kwestię odprowadzania ścieków, a w tym także zasady ustalania opłaty za świadczoną nadal, mimo braku umowy, usługę. Jeśli pomimo wypowiedzenia umowy Zakłady wciąż odprowadzałyby ścieki do urządzeń kanalizacji miejskiej, to dopiero wtedy Wodociągi naliczyłyby opłatę umowną za cały odprowadzany ładunek zanieczyszczeń. Trudno więc zgodzić się więc z interpretacją Wnioskodawcy, iż realizacja tego postanowienia umowy spowodowałaby naliczenie opłaty za cały odprowadzony ładunek zanieczyszczeń i całą ilość ścieków odprowadzanych nadal przez Zakłady do urządzeń kanalizacji miejskiej *pomimo* uiszczenia opłat. W tym kontekście brak jest podstaw do rozpatrywania tego zapisu projektu umowy w kategoriach uciążliwości i nieuzasadnionych korzyści.

W świetle powyższego należało orzec jak w punkcie III sentencji.

Wnioskodawca zarzucił Wodociągom stosowanie groźby bezprawnej zamknięcia kanalizacji w celu wymuszenia zapłaty należności za odprowadzane ścieki w wysokości ustalonej przez Wodociągi, a kwestionowanej przez Zakłady.

Katalog praktyk monopolistycznych, stanowiących przejaw nadużycia pozycji dominującej na rynku, został wymieniony w sposób przykładowy, nie zaś wyczerpujący. Wśród tych praktyk nie wymienia się groźby bezprawnej, rozumianej jako wywarcie na osobie kontrahenta lub konkurenta presji, połączonej z zagrożeniem narażenia go na niepowetowana szkodę, aby tym samym zmusić ten podmiot do podjęcia zobowiązania lub innego zachowania, które nie znajduje uzasadnienia prawnego lub faktycznego, jakiego dana osoba nie podjęłaby w warunkach braku takiego zagrożenia. Niemniej, z uwagi na przykładowe wymienienie w art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej przejawów nadużycia pozycji dominującej nie ma przeszkód prawnych, aby groźbę bezprawną uznać za praktykę monopolistyczną. Dla oceny zachowania przedsiębiorcy w kontekście stosowania groźby bezprawnej nie ma przy tym znaczenia, czy została ona wprowadzona w czyn dla przymuszenia kontrahenta.

Zakłady pozostają w sporze z Wodociągami co do wysokości należności za świadczone przez Wodociągi usługi odprowadzania i oczyszczania ścieków. W braku umowy ustalającej dopuszczalne warunki odprowadzania ścieków regulowały należności w wysokości wynikającej z obowiązującej w danym momencie uchwały Rady Miejskiej. Od dnia 01.01.2000r. podstawą ustalania opłat za odprowadzanie ścieków były uchwały nr XII/128/99 i XII/129/99. Zakłady kwestionowały wysokość opłaty określonej przez Wodociągi, jak i sposób jej ustalania wynikający z uchwał. W tych okolicznościach regulowały faktury wystawiane przez Wodociągi w części bezspornej. W pozostałym zaś zakresie domagały się uzasadnienia zakwalifikowania ich do danej grupy producentów ścieków, którzy z uwagi na ładunek ChZT w produkowanych przez nich ściekach byli zgodnie z uchwałą zobligowani do uiszczenia opłaty w wysokości wyższej od podstawowej. W tych okolicznościach Wodociągi wypowiedziały Zakładom umowę nr 101513 z dnia 01.10.1999r. o dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, opierając się na §14 ust.3 umowy, który przewidywał prawo Wodociągów do rozwiązania umowy bez zachowania okresu wypowiedzenia w przypadku opóźnienia w zapłacie za oczyszczanie ścieków, i jednocześnie zapowiedziały odcięcie przyłączy wody i blokadę wylotów kanalizacji. W dniu 05.05.2000r. częściowo zrealizowały swą groźbę, a 07.06.2000r. ponowiły decyzję o zablokowaniu kanalizacji Zakładów.

Zapowiedzi odcięcia kanalizacji kierowane przez Wodociągi do Zakładów należy ocenić jako nadużycie siły rynkowej. Dostawca ścieków nie kwestionował bowiem obowiązku zapłaty i regulował należności. Chociaż nie była to zapłata pełnych kwot, na które opiewały faktury wystawione przez Wodociągi, to trudno zaakceptować sytuację, aby w stosunku do stałego kontrahenta, nie negującego co do zasady obowiązku zapłaty ceny, odbiorca ścieków stosował groźbę zamknięcia kanalizacji celem wymuszenia na nim uiszczenia opłaty w

wysokości przez niego kwestionowanej. W razie sporu co do wysokości ceny nie było przeszkód do poddania go pod rozstrzygnięcie sądu.

Presję jaką próbowały wywierać na Zakładach Wodociągi informując je, że z powodu zaległości w opłatach wstrzymają odbiór ścieków należy więc uznać za stosowanie groźby bezprawnej. Stąd należało orzec jak w punkcie IV sentencji decyzji.

Zgodnie z treścią art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. w decyzjach wydanych na podstawie art. 8 ust. 1 organ antymonopolowy może wymierzyć karę pieniężną w wysokości do 100% przychodu ukaranego przedsiębiorcy. W rozumieniu art. 2 pkt 10 ustawy przychodem jest 1/12 przychodu uzyskanego w roku podatkowym poprzedzającym rok wydania decyzji w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Rozważając kwestię nałożenia kary na Uczestników postępowania organ antymonopolowy wziął pod uwagę, iż Gmina i Wodociągi nie uzależniają już zawarcia umowy z Zakładami od ich udziału w kosztach rozbudowy oczyszczalni, co potwierdzają dowody znajdujące się w aktach sprawy. Ponieważ Gmina i Wodociągi zaniechały stosowania tej praktyki monopolistycznej przed wydaniem niniejszej decyzji i kwestia ta została definitywnie zamknięta (Karta nr 638) odstąpiono od nakładania na Uczestników postępowania kary za jej stosowanie. Jednak z uwagi na to, że działanie Wodociągów wyczerpywało nie tylko znamiona stosowania praktyki określonej w art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy antymonopolowej, ale i praktyk określonych w art. 5 ust. 1 pkt 6 i 5 ust. 1 (groźba bezprawna) organ antymonopolowy nałożył karę na Wodociągi w tym zakresie, w jakim stwierdzone zostało narzucanie uciążliwych warunków umów i stosowanie groźby bezprawnej.

Wodociągi osiągnęły w 1999r. przychód w wysokości 3.140.713,45 PLN (Karta nr 571). Zatem kwota 261.726,11 PLN może stanowić maksymalną wysokość kary nałożonej na podstawie art. 14 ust. 1. organ wymierzył karę w wysokości 20.000 zł. Nałożenie kary należy traktować jako podkreślenie naganności działań podmiotu dominującego w przedmiotowej sprawie, które to działania zakłócają swobodę i równość uczestników rynku. Wymiar kary ma zdaniem organu antymonopolowego spełnić również funkcję prewencyjną z tytułu stosowania praktyk monopolistycznych sprzecznych z interesem publicznym.

Wysokość nałożonej kary pieniężnej została ustalona przy uwzględnieniu stopnia naruszenia interesu publicznoprawnego, jak też przy założeniu, iż kara ta nie ma stanowić znaczącej dolegliwości dla karanego podmiotu, a o skuteczności zastosowanych sankcji nie decyduje stopień ich surowości, lecz sama istota sankcji zwłaszcza uwypuklenie naganności stosowania wykazanych w niniejszej decyzji praktyk monopolistycznych. Decydując o nałożeniu kary organ antymonopolowy wziął po uwagę także możliwości finansowe adresata decyzji.

Kary pieniężne stosowane są w sytuacjach, gdy zachowanie przedsiębiorcy nie tylko jest bezprawne, ale można także sprawcy przypisać winę w znaczeniu subiektywnym. Analizując kwestię winy Wodociągów należy wziąć pod uwagę, iż nie skorzystały w pełni z możliwości dochodzenia swoich roszczeń wobec Zakładów na drodze postępowania sądowego i wykorzystując swoją pozycję na rynku usiłowały wyegzekwować poprzez zastosowanie groźby bezprawnej zapłatę spornej należności za odprowadzone ścieki. Jako podmiot o wieloletnim doświadczeniu Wodociągi powinny zdawać sobie sprawę, iż brak jest podstaw, by do umów ustalających warunki odprowadzania ścieków przejmować wprost przepisy rozporządzenia w sprawie kar pieniężnych za naruszanie warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych, tym bardziej, iż Zakłady w korespondencji z Wodociągami podnosiły tę kwestię.

W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie V sentencji.

Karę należy wpłacić na konto UOKiK w Warszawie w NBP o/o Warszawa 1010 1010-7878-223-1.

Od niniejszej decyzji stronom służy odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Antymonopolowego za pośrednictwem Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

Dyrektor Delegatury
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach
Alicja Kral